

SEIKKO ESKOLA

Pari kommenttia taistolaisuudesta

Professori Seikko Eskola kommentoi Historiallisen Aikauskirjan edellisen numeron kirjoituksia taistolaisuudesta. Päätoimittaja Juha Sihvola vastaa Eskolalle (s. 407).

■ Päätoimittaja Juha Sihvola puhuu pääkirjoituksessaan (s. 137–143) ”oikeiston yhdenmukaistavasta ja komentelevasta kurikulttuurista” ja esittää esimerkkeinä Vietnamin sodan, Persian shaahin ja Etelä-Afrikan apartheidin puolustamisen.

Apartheidin puolustajia lienee suomalaisessa oikeistossa ollut 1970-luvulta lähtien kovin harvoja. Eriäviä mielipiteitä sen sijaan oli siitä, miten sitä vastaan tulisi toimia. Itse katsoin, että eteläafrikkalaisten tuotteitten

boikottia parempi keino olisi edistää kansainvälisten suuryhtiöitten menoa sinne ja sitten vaatia, että ne noudattavat työntekijöittensä osalta rotujen tasa-arvoista kohtelua. Elleivät ne sitä tee, niihin tulisi kohdistaa boikotti lännen markkinatalousmaissa. Sen edessä ne olisivat haavoittuvia. Sitä kautta painostus apartheidhallitusta kohtaan kasvaisi.

Vietnamin sotaa minun on edelleen vaikea pitää moraalisesti vääränä. USA:n tarkoitus oli saada Vietnamin aikaan Etelä-Korean tyyppinen ratkaisu. Siitä olisi tullut demokratisoituva markkinatalousmaa. Kuu-lin tämän tavoittein omin korvin, kun Kaakkois-Aasiasta vastaava apulaisulkoministeri William P. Bundy esitteli politiikan tavoitteita The Fletcher School of Diplomacyn, arvovaltaisen kansainvälisten suhteitten korkeakoulun, opiskelijoille State Departmentissa tammikuussa 1968.

Voittonsa jälkeen Pohjois-Vietnam osoitautui vielä paljon pahemmaksi kuin jyrkimmätkään Pentagonin haukat olivat väittäneet. Siitä ovat osoituksena toista miljoonaa meritse pakoa yrittänyttä ja pahamaineiset uudelleenkasvatusleirit, joihin vastustajat suljettiin vuosiksi. Turmeltunut hallinto korvattiin vielä pahemmalla ja kansalaisia kohtaan väkivaltaisemmalla. Myöhempi kehitys osoitti, että maailmanlaajuinen Vietnam-liike oli moraalisesti harhateillä. Se kannatti hyökkääjää ja sortajaa.

En kuitenkaan puolusta Vietnamin sotaa. Strategisesti ja poliittisesti Washingtonin politiikka oli aivan väärää. Se perustui virheelliseen analyysiin aasialaisesta kommunismista sekä Kiinan ja Vietnamin suhteista. Vietnamiin ei olisi pitänyt ollenkaan lähteä, vaan jättää vietnamilaiset taistelemaan keskenään.

Persian shaahi puolestaan modernisoi merkittävästi maataan. Jälkeen päin ajatellen liikaakin, eikä kansa pysynyt mukana. Mutta mitä saatiin tilalle? Ajatolla Khomeini ja fundamentalististen mullahien kuri. Ainakin Iranin naisille shaahin valta antoi enemmän mahdollisuuksia.

Toisin kuin päätoimittaja, en pidä Korpilammen sopimusta relevanttina tarkasteltaessa vallankumouspelkoa. Se tehtiin 1977

talouspoliittista syistä ja taistolaisuus oli silloin jo menettänyt teränsä.

Anna Kontulan analyysi Tampereen yliopiston taistolaisista (s. 233–243) vastaa hyvin sitä kuvaa, minkä yliopiston opettaja ja entinen SYL-aktiivi siitä silloin sai. Heistä ei voi tehdä yleistyksiä ainakaan Helsingin yliopistoon. Tampereen taistolaisuus oli lähinnä pitäjän syrjäkulman kapinaa kirkonkylän herrasväkeä vastaan, nuoren Koskelan Akselin vihaa ja kaunaa ruustinna Ellen Salpakaria kohtaan.

Mutta Kontulan artikkelista ei saa vastausta kysymykseen siitä ilmeisestä isäkapinasta, mikä sai lukuisat johtavassa asemassa olleitten lapset liittymään taistolaisiin ja mikä on eräs liikkeen mielenkiintoisista puolista. Kontulan luokittelu ”ylemmät toimihenkilöt ja johtavassa asemassa olevat” on siihen tarkasteluun aivan liian karkea. Tampereen yliopiston opiskelijat eivät missään tapauksessa olleet eliitti-isiä vastaan kapinoivia, yksinkertaisesti siksi että heillä ei ollut eliitti-isiä.

Parinkymmenen vuoden kokemuksella Tampereen yliopistossa totean, että siellä ei ainakaan humanistisen ja yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan opiskelijoissa ollut lainkaan johtavassa asemassa olevien lapsia. Ei niillä tytöillä ja pojilla ollut kotiensa kautta mitään kosketusta talouden, politiikan, tieteen tai taiteen johtaviin henkilöihin. Helsingin korkeakouluissa tilanne oli aivan toinen.

Taistolaisliikkeen analyysissä olisi 1960- ja 70-luvun yhteiskunnallisen tilanteen ohella syytä ottaa huomioon myös parinkymmenen vuoden historiallinen perspektiivi. Helsingiläisessä ylioppilasmaailmassa oli 1950-luvun alusta lähtien ollut, lähinnä vaikutusvaltaisen Ylioppilaslehden ympärillä, kasvava oppositio sodanaikaista kulttuurisynteesiä kohtaan. Jokainen ylioppilaspolvi astui askeleen vasemmalle, kun porvari oli alkanut mukautua edelliseen protestiin. Tämä liike oli 1970-luvun alussa mennyt niin pitkälle, että jos halusi olla radikaali, edessä oli enää meno kommunistien jyrkkään siipeen. Olen tätä hieman tarkastellut *Suomen tieteen historia* -teoksen osuudessani. ■